

Arkivsaknr: 2026/288-1
Sakshandsamar: Steinar Sjøgaard
Avdeling: Kommunedirektør

SAKSFRAMLEGG

Etablering av lokal reisemålsleiing

Utvalssak	Utval	Møtedato
	Formannskapet	
	Kommunestyret	

Kommunedirektøren sitt framlegg til vedtak:

1. Det blir etablert ei lokal reisemålsleiing i Aurland.
Dei overordna måla for reisemålsleiinga er beskrivne i den nasjonale reiselivsstrategien til Innovasjon Noreg (2021a, s. 40) og i NOU 2023:10.
Meir konkret skal reisemålsleiinga ha følgjande arbeidsoppgåver:
 - skape ein felles retning
 - sikre berekraft og god besøksforvaltning
 - kople kommune, næringsliv og innbyggjarar
 - koordinere infrastruktur og tenester
 - bidra til å utvikle betre og meir heilskaplege opplevingar
 - gi råd til kommunale avgjerdstakarar om arealplanlegging, infrastruktur, besøksforvaltning og næringsutvikling.
 - arbeide med oppfølging av lokal tolegrenseanalyse – behov for lokale og regionale tiltak
 - balansere turistmengder og lokal trivsel
 - jobbe med miljøtiltak og besøksforvaltning
 - sikre verdiskaping utan å øydelegge natur eller bumiljø
 - gi råd om prioriterte tiltak og bruk av besøksbidrag om dette blir innført
2. Reisemålsleiinga består av 10 medlemmar:
 - Ordførar + ein representant frå mindretalet i kommunestyret – 2 personar
 - Kommuneadministrasjon med 2 personar
 - Aurland hamnevesen KF med 1 person
 - Verdsarvparken med 1 person

- Verneområdeforvaltar med 1 person
- Visit Sognefjord med 1 person
- Reiselivsnæringa med 2 personar

Reisemålsleiinga set ned arbeidsgrupper/Adhoc grupper ved behov

3. Reisemålsleiinga konstituerer seg sjølv. Leiar av lokal reisemålsleiing alternerer mellom Aurland kommune og INKON (reiselivsnæringa) med 2-årige periodar.

Politisk handsaming

Saka skal til innstilling i formannskap

Saka skal avgjerast i kommunestyre

Saka gjeld

Kommunestyret vedtok i sak 16/26 at kommunedirektøren skal kome attende med ei sak om korleis det kan opprettast ei lokal reisemålsleiing. Kommunestyret vedtok og at det vert lagt opp ei sak om korleis kommunen skal følga opp tolegrenseanalysen.

Saksopplysningar

Bakgrunn

Reiseliv og besøksforvaltning er sentrale tema i [Samfunnsplanen \(KPS\) 2022 – 2033](#) for Aurland. Planen er delt inn i tre satsingsområde, der det eine satsingsområdet er “Framtidsretta tilrettelegging for næringsliv og besøksforvaltning”. Eit viktig element i samfunnsdelen er at kommunen ønsker eit reiseliv med fokus på kvalitet framfor kvantitet, lengre opphald av overnattingsgjester og tydeleg profil knytt til berekraft, klima og miljø. Reiselivet skal vere ein pådrivar for bulyst, lokal verdiskaping og heilårs sysselsetting utan at lokale verdiar blir minka. I tillegg blir det påpeika at det er viktig for kommunen å finne ein balanse mellom å ta vare på verne- og naturverdiane, gi gode opplevingar for besøkande, vareta innbyggjarane sine behov og legge til rette for lokal verdiskaping.

Samfunnsdelen inneheld til saman sju arealstrategiar, der ein handlar om besøksforvaltning: Det skal vere balanse mellom besøk, næring og innbyggjarane sine behov. Her blir det vidare presisert:

Med det store talet på besøkande som kjem til Aurland kommune kvart år må kommunen ha føringar som styrar besøksstraumane for å unngå slitasje på natur- og kulturverdiane våre, tek vare på innbyggjarane behova sine og legg til rette for eit godt opphald for dei besøkande. Strategien inneber:

- Føringar for korttidsutleige i arealdelen

- Omsynssone på fjorden som regulerer trafikk
- Besøksstrategi for heile kommunen, der ein tek omsyn til klimagassutslepp og naturmangfald
- Gode løysingar for parkering, skilting, toalett og avfallshandtering
- Gode løysingar for kollektiv transport til utfartsområde
- God forvaltning og formidling av verdsarvstatusen og natur- og kulturverdiane våre

Aurland kommune har og vedtatt mål og strategiar som er felles for regionen gjennom [Masterplan for reisemålet Sogn](#). I Masterplanen det vedtatt eit klart mål at Sogn skal vere det fremste reisemålet som utviklar reiselivsnæringa på lokalsamfunna, naturen og kulturhistoria sine premiss. Reisemålet Sogn skal vidareutviklast ved blant anna desse strategiske innsatsområda:

- berekraft og besøksforvaltning
- Utvikle og forvalte naturen
- Forvalte statusen som berekraftig reisemål

Sognrådet tildelte i 2025 Vestlandsforskning oppdrag med å gjennomføre ein [tolegrense- og moglegheitsstudie for Sognefjorden](#), i samarbeid med Visit Sognefjord. Målet med studien er å skaffe eit betre grunnlag for å handtere veksten i turismen på ein berekraftig måte.

Aurland kommune deltek i [besøksforvaltningsprosjekt i regi av Vestland fylkeskommune](#) der målet er å sikre ei berekraftig utvikling av reiselivsnæringa, slik at den gir gode verknader for lokalsamfunnet og dermed drivar til positiv stads- og arbeidsplassutvikling. Samarbeidet er eit kunnskapsnettverk der målet er å utvikle metodikk, verktøykasse og betre handlingsrommet i besøksforvaltning. I tillegg er målet å utvikle gode modellar for reisemålsleiing.

På oppdrag frå Distriktssenteret har Norges miljø- og biovitenskaplige universitet (NMBU) utarbeida ein rapport i 2025 om [besøksforvaltning i distriktskommunar sin samfunns- og arealplanlegging](#). Aurland kommune har vore bidragsytar som ein av erfaringskommunane det blir vist til. I rapporten kjem det blant anna fram at «Besøksforvaltning må ikke bare bli et fokus for å håndtere eksisterende masseturisme, men også for å utvikle et bærekraftig reiseliv fra starten av som i størst mulig grad er i samsvar med lokalbefolkningens ønsker og behov. Dette krever et godt kunnskapsgrunnlag om både lokalbefolkningens holdninger, samt reiselivets utviklingsbehov.»

I Samfunnsplanen sin arealstrategi er eit av tiltaka å arbeide ut føringar for kortidsutleige i kommuneplanen sin arealdel (KPA). Det er ei stor utfordring i kommunen at bustadar står utan fastbuande og blir brukt til utleige/kortidsutleige når det samstundes har mange som prøver å kome inn på bustadmarknaden, enten i form av leige eller kjøp av bustad, og at utstrekt kortidsutleige kan gå ut over bumiljøet i det aktuelle område. Aurland kommune har arbeidd aktivt med utfordringane kring Airbnb og følger opp mogelege ulovlege tiltak ein får kjennskap til. Hausten 2025 vart det starta opp eit arbeid for å lovregulera kortidsutleie. Lovprosessar tek alltid tid, men på grunn av påtrykk har Kommunal- og

distriktsdepartementet no varsla at dei vil komme med ein rettleiar om grensa mellom bustad og næring allereie til påske.

Aurland kommunestyre vedtok 17.09.2020 strategi for parkering og trafikkstyring etter rapport om «Trafikk- og parkeringsløyningar i Aurland kommune». Dette vart vidare følgt opp med å søke Statens Vegvesen om handhevingsmynde. Parkeringsstrategien gir grunnlag for framtidige styring knytt til parkering og trafikk i kommunen. Parkeringsstrategien har konsekvensar for busetting og verksemder, trafikktryggleik, miljø og klima.

Cruisehamna i Flåm er òg den største cruisehamna i Sogn med 110 anløp i 2025. Talet på cruiseanløp i Flåm har dei siste åra stabilisert seg, medan talet cruisepassasjerar har auka, frå litt over 200 000 i 2022, til nesten 350 000 i 2024 på grunn av at hamna no tek i mot fleire større skip. Hamna i Flåm vert i dag påverka av krava om nullutslepp til verdsarvfjorden, som i først rekke gjeld turistskip og ferje under 10 000 bruttotonn. Aurland hamnevesen skal etablere landstraum innan 01.5.2027.

Det er nyleg utarbeidd ein eigen [tolegrenseanalyse for Aurland av Vestlandsforskning](#).

Formålet med analysen var å få djupare innsikt i innbyggjarane sine haldningar til utviklinga av reiselivet – både på kommunenivå og i dei enkelte bygdene. Rapporten slår fast at det er «stor einigheit om at reiselivet skapar mange arbeidsplassar i kommunen, bidreg godt til kommunen sine inntekter, gjev sommarjobb for ungdom og skapar tilbod og aktivitetar som butikkar og kafear. Desse positive effektane er breitt forankra.» Undersøkinga viser og at det er «stor einigheit om at reiselivet i sin noverande skala skapar betydelege utfordringar, særleg knytt til trafikkavvikling, villcamping, og bustadmangel og at turistar ikkje tek omsyn.» Rapporten konkluderer med at veksten i besøkstal går ut over trivsel, tryggleik og bulyst.

Nærings- og fiskeridepartementet har i desse dagar forslag til forskrift om overnattingsavgift til kommunane på høyring. Det blir tilrådd ei ny forskrift om overnattingsavgift. Forskrifta er heimla i lov 20. juni 2025 nr. 104 om besøksbidrag (besøksbidragslova), og fastset nærare reglar om overnattingsavgift på fastlandet.

Partar og roller i reisemålsleiing

I NOU: 2023:10 står det følgjande:

Reisemålsledelsen må være bredt sammensatt med deltagere fra privat, offentlig og frivillig sektor og eventuelt andre aktører i lokalsamfunnet.

God organisering og rolleforståing er avgjerande for å lykkast med arbeidet i lokal reisemålsleiing og arbeidet med eit berekraftig reisemål.

Ei reisemålsleiing fungerer som eit rådgivande, koordinerande og frittstående organ som skal sikre ein heilskapleg, strategisk og berekraftig utvikling. Dette organet er sentralt i arbeidet med å balansere behova til lokalsamfunn, miljø og næringsliv, ofte i tråd med kriteria for Innovasjon Noreg sin merkeordning for “Berekraftig reisemål”.

Rådgivende funksjon: De gir råd til kommunale beslutningstakere om arealplanlegging, infrastruktur, besøksforvaltning og næringsutvikling. De jobber med langsiktig bærekraft, finansiering av fellesgoder og håndtering av turiststrømmer.

1. Det er destinasjonsselskapet som i dei aller fleste prosjekta er prosjekteigar, men kommunen har ei sentral rolle i gjennomføringa saman med ev. andre aktørar som utgjør destinasjonsleiinga.
2. Kommunen sin rolle er planmynde, tilretteleggjar og beredskap gjennom:
 - Generell tilrettelegging for reiseliv med omsyn til fellesgode som avfallshandtering og toalett (utanfor privat eigedom), risikovurdering og beredskap, klimaplanar m.m.
 - Viktig planleggingsarbeid gjennom kommuneplanen, eventuelle næringsplanar og arealplanen.
 - Medverke til besøksplanlegging- og forvaltning med god balanse mellom gjester og innbyggjarar.
 - Å vere ein aktiv part i dialog med destinasjonsselskap, grunneigarar og andre interessentar.
 - Næringsutvikling og innovasjon, og i reiselivet.
 - Sikre risikovurdering og beredskap for besøkande.
 - Standarden spør om kommunen er miljøsertifisert.
3. Privat næringsliv/reiselivsbedrifter er sjølve leverandørane av opplevinga.
 - Produktutviklarar – utviklar lønnsame, attraktive og berekraftige produkt.
 - Verdiskapar - skaper arbeidsplassar og økonomisk vekst lokalt.
 - Merkevarerbyggerar - bidreg til omdømmet til reisemålet gjennom kvalitet i leveransen.
4. Besøksforvaltar (Natur- og kulturforvaltning) – for å sikre at auka turisme ikkje øydelegg natur- og kulturgode, trengst ei forvaltningsrolle
5. Lokalsamfunn og innbyggjarar - innbyggjarane er ein viktig premissleverandør for at reiselivet skal opplevast som positivt og berekraftig over tid (sosial berekraft).
6. Prosessretteiar/kontrollør (ofte i merkeordningar) – knytt til dømes *Merket for Bærekraftig reisemål* av Inovasjon Norge

Samandrag av funksjonsområde:

Rolle

DMO/Destinasjonsselskap

Hovudfokus

strategi, profilering, samordning

Kommune	arealplan, infrastruktur, beredskap
Næringsliv	produktutvikling, vertskap, verdiskaping
Forvaltning (Stat/Miljø)	Berekraft, stadutvikling, naturvern

Vurdering

Kommunen har over tid opplevd aukande aktivitet innan reiseliv, både frå etablerte aktørar og nye initiativ. Samtidig stiller nasjonale og regionale strategiar for berekraftig reiseliv tydelege krav til lokale strukturar for samhandling, besøksforvaltning og strategisk utvikling.

Reiselivsnæringa i Aurland består av både store og små aktørar, og med ein lokal strukturert samarbeidsarena kan utvikling av ulike enkeltprosjekt knytast i ein strategisk retning. Ei lokal reisemålsleiing vil kunne utvikle og forankre ein felles strategi for reisemålet og sørge for koordinert innsats mellom kommunen og næringa. Den vil og kunne bidra til langtidsperspektiv og føreseielegheit i utviklingsarbeidet.

Vekst i talet på besøkande kan gi både moglegheiter og utfordringar. For å unngå belastning på natur, infrastruktur og lokalsamfunn trengs ei meir aktiv styring. Den lokale reisemålsleiinga kan bidra til besøksstrategiar og kapasitetsvurderingar, utvikling av berekraftstiltak og sertifiseringsarbeid, koordinering av parkering, transport, skilting og informasjon. Dette styrkar både lokalsamfunn og naturverdiar.

Ei lokal reisemålsleiing kan betre arbeidet med heilskapleg profilering av kommunen gjennom samarbeid med Visit Sognefjord og nasjonale aktørar. Det kan være som reisemål, strategisk digitalt nærvær felles kampanjar og pakkar.

Reisemålsleiinga bør legge til grunn [Nasjonal reiselivsstrategi 2030](#) og [NOU 2023:10 Leve og oppleve](#) som rammeverk for arbeidet. Meir konkret skal desse oppgåvene arbeidast med:

- skape ein felles retning
- sikre berekraft og god besøksforvaltning
- kople kommune, næringsliv og innbyggjarar
- koordinere infrastruktur og tenester
- bidra til å utvikle betre og meir heilskaplege opplevingar
- gi råd til kommunale avgjerdstakarar om arealplanlegging, infrastruktur, besøksforvaltning og næringsutvikling.
- arbeide med oppfølging av lokal tolegrenseanalyse – behov for lokale og regionale tiltak
 - balansere turistmengder og lokal trivsel
 - jobbe med miljøtiltak og besøksforvaltning
 - sikre verdiskaping utan å øydelegge natur eller bumiljø
- gi råd om prioriterte tiltak og bruk av besøksbidrag om dette blir innført

God reisemålsleiing sørger for at reiseliv er ein ressurs, ikkje ei belastning. Det blir viktig at den lokale reisemålsleiinga legg vekt på natur og kulturarv, bulyst og livskvalitet for innbyggjarane og likevel få til lokal verdiskaping.

Besøksforvaltning må ikkje berre bli eit fokus for å handtere eksisterande masseturisme, men og for å utvikle eit berekraftig reiseliv frå starten av som i størst mogleg grad er i samsvar med ønska og behova til lokalbefolkninga. Dette krev eit godt kunnskapsgrunnlag om både haldningane til lokalbefolkninga, og dessutan utviklingsbehovet til reiselivet.

For å lykkast må besøksforvaltning fungere som eit samarbeidsprosjekt mellom ulike funksjonar i kommunen og i samspel med aktørar utanfor kommuneorganisasjonen, både i lokalsamfunnet og med reiselivsinteresser.

Aurland kommune har verdsarv og landskapsvernområde. Difor må verneområdeforvaltninga bli involvert, slik at besøksstrategien for verneområdet kan koordinerast med den kommunale besøksforvaltninga. Under dette er det viktig at ein legg opp til ei representativ reisemålsleiing i kommunane.

Medlemmar i den lokale reisemålsleiinga:

Det har ikkje vore kommunikasjon med andre aktørar om deltaking i ei lokal reisemålsleiing og må skje i etterkant av vedtak i kommunestyret.

Kommunedirektøren meiner ei lokale reisemålsleiinga i Aurland bør setjast saman slik:

- Ordførar + ein representant frå mindretalet i kommunestyret (sikre «breiare» representasjon)
- Kommuneadministrasjon med 2 personar
- Aurland hamnevesen KF med 1 person
- Verdsarvparken med 1 person
- Verneområdeforvaltar med 1 person
- Visit Sognefjord med 1 person
- Reiselivsnæringa med 2 personar

Fylkeskommunen er ein viktig samarbeidspartnar i arbeidet med å utvikle ei berekraftig reiselivsnæringa, og Aurland kommune deltek i eit besøksforvaltningsprosjekt saman med 23 andre kommunar i Vestland. Vestland fylkeskommune bør koplust på som ekstern ressurs/del av referansegruppe.

Nabokommunane Voss og Vik har mykje til felles med Aurland. Dette gjeld særleg arbeidet med å utvikle berekraftig reiseliv. For reiselivsnæringa i kommunane, og særleg i Aurland, er orienteringa mot Voss viktig. De same gjeld på samferdselsområdet.

Dei same kommunane, i tillegg til Vestland fylkeskommune og Lærdal kommune, er medstiftarar av Nærøydalen Verdsarvpark.

Kommunane Vik og Voss bør koplust på som ekstern ressurs/del av referansegruppe.

Økonomiske konsekvensar

Etablering av reisemålsleiing har ingen direkte økonomiske konsekvensar. Etablering av eventuelt besøksbidrag kan få økonomiske konsekvensar ved at oppgåver som fell mellom «ulike stolar» blir varetekne.

Kommunen bør vurdere å auke ressursbruk for å styrke arbeidet med besøksforvaltning for blant anna koordinere, delta i prosjektgrupper/arbeidsgrupper og tene som sekretær til den lokale reisemålsleiinga.

Organisasjonsmessige konsekvensar

Aurland kommune bør fasilitere arbeidet med lokal reisemålsleiing, og dedikere ein ressurs til føremålet.

Etablering av reisemålsleiing inneber ikkje juridiske problemstillingar utover vanleg forvaltning og avtaleinngåing.

Risiko

Dersom det ikkje blir etablert ei lokal samordna reisemålsleiing og god besøksforvaltning aukar dette faren for manglande kontroll med turiststraumane og føre til negative sosiale effektar. Vidare kan dette redusere konkurransekrafta og manglande koordinering.

Det er og fare for ei utnytting av naturressursar utan kommunal styring.

Kommunedirektøren si tilråding

Kommunedirektøren tilrår å formalisere ei lokal reisemålsleiing for Aurland med følgjande deltaking:

- Ordførar + ein representant frå mindretalet i kommunestyret – 2 personar
- Kommuneadministrasjon med 2 personar
- Aurland hamnevesen KF med 1 person
- Verdsarvparken med 1 person
- Verneområdeforvaltar med 1 person
- Visit Sognefjord med 1 person
- Reiselivsnæringa med 2 personar

Reisemålsleiinga kan etablere arbeidsgrupper/Adhoc grupper ved behov.

INKON peikar ut medlemmar frå reiselivsnæringa.

Referansegruppe: Vestland fylkeskommune, Voss kommune, Vik kommune

Reisemålsleiinga konstituerer seg sjølv. Leiar av lokal reisemålsleiing alternerer mellom Aurland kommune og INKON (reiselivsnæringa) med 2-årige periodar.

Reisemålsleiinga legg til grunn Nasjonal reiselivsstrategi 2030 og NOU 2023:10 Leve og oppleve som rammeverk for arbeidet.

Meir konkret skal reisemålsleiinga ha følgjande arbeidsoppgåver:

- skape ein felles retning
- sikre berekraft og god besøksforvaltning
- kople kommune, næringsliv og innbyggjarar
- koordinere infrastruktur og tenester
- bidra til å utvikle betre og meir heilskaplege opplevingar
- gi råd til kommunale avgjerdstakarar om arealplanlegging, infrastruktur, besøksforvaltning og næringsutvikling.
- arbeide med oppfølging av lokal tolegrenseanalyse – behov for lokale og regionale tiltak
 - balansere turistmengder og lokal trivsel
 - jobbe med miljøtiltak og besøksforvaltning
 - sikre verdiskaping utan å øydelegge natur eller bumiljø
- gi råd om prioriterte tiltak og bruk av besøksbidrag om dette blir innført